

Asia: VN/32974/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi perusopetuslain muuttamisesta ja siihen liittyvistä laeista

Lausunnonantajan lausunto

Onko oppimisen ja koulunkäynnin tuen kokonaisuudistus tarpeellinen?

-

Onko oppimisen ja koulunkäynnin tuelle määritelty kokonaisrakenne tarkoituksenmukainen?

-

Onko ennakoivia tukitoimia koskevat sääntelyehdotukset tarkoituksenmukaisia?

-

Onko oppilaskohtaisia tukitoimia koskevat sääntelyehdotukset tarkoituksenmukaisia?

-

Onko tuen asiakirjoja ja hallintopäätöstä koskevat sääntelyehdotukset tarkoituksenmukaisia?

-

Onko teillä täydennettävää esityksen vaikutusarvioihin?

-

Onko teillä parannusehdotuksia esitysluonnokseen?

Esitykseen on syytä lisätä erillinen perusopetuslakiin kirjattava pykälä, joka velvoittaa perusopetuksen järjestäjät lasten oikeuksien toteutumisen kannalta tarpeelliseen yhteistyöhön terveydenhuollon kanssa, ja että perusopetuksen järjestäjä huomioi erityisesti lapsen oikeudet lakisääteiseen kuntoutukseen.

Tällä hetkellä ongelmana on, että yksityiset tai julkisetkaan terapeutit eivät pääse aina tuomaan kuntoutusta lapsen arkeen, joka yleensä nivoutuu kiinteästi perusopetusikäisillä perusopetukseen.

Taustalla vaikuttaa YK:n lasten oikeuksien sopimuksen 23 ja 24 artiklat, jotka takaavat lapselle oikeuden mm. terveydenhuoltoon ja kuntoutukseen. Suomessa lasten ja nuorten pitkäaikainen kuntoutus järjestetään tyypillisesti Kelan vaativana lääkinällisenä kuntoutuksena. Kelan vaativan lääkinällisen kuntoutuksen piirissä on vuosittain noin 15 000 alle 18-vuotiasta lasta. Kuntoutus toteutetaan heille tyypillisesti arkiympäristössä, jossa kuntoutukselle saadaan tyypillisesti erityisesti alaikäiselle kuntoutujalle paras vaikuttavuus. Lapsen arkiympäristö on usein koulu tai päiväkot.

Kuntoutusyrittäjien jäsenyrityksillä on ollut kuitenkin vaikeuksia päästä joidenkin alueiden kouluihin, tai terapeutti on ohjattu kuntouttamaan lasta esimerkiksi iltapäivällä koulupäivän jälkeen. Koulupäivän jälkeen annettavan terapian vaikuttavuus on tyypillisesti heikompi, sillä lapsen vireysaste on matalampi ja kuntoutukseen keskittyminen on heikompa. Joskus peruste kuntoutuksen siirtämiselle koulupäivän ulkopuolelle on tilojen vähäisyys, mutta yhä useammin perusteeksi esitetään se, että lapsen kuntoutuksen järjestäminen ei yksinkertaisesti kuuluisi perusopetuksesta vastaavalle taholle. Tämä käsitys on väärä, mutta se perustuu todennäköisesti siihen, että perusopetuslaista puuttuu erillinen terveydenhuollon yhteistyöhön velvoittava pykälä. Kelan kuntoutuslain 10 §:ssä on yhteistyön mainitseva momentti, mutta perusopetuksen järjestäjät eivät tyypillisesti koe omakseen lukea muita lakeja kuin pelkästään perusopetuslain.

Perusopetus ja kuntoutus eivät ole lapselle vastakkaisia tavoitteita. Kuntoutuksella, kuten laillistetun terveydenhuollon ammattihenkilön antamalla puhe, toiminta- ja fysioterapialla tuetaan lapsen toimintakykyä ja annetaan parhaat edellytykset lapsen kasvulle ja sitä kautta oppimiselle. Terapeutin ottaminen mukaan lapsen perusopetukseen tukee sekä terapian että perusopetuksen tavoitteita. Terapia nähdään kuitenkin osassa kouluissa voimavaran sijaan rasitteena, jolloin terapeutin pääsy kouluun estetään joko suoraan kieltämällä tai välillisesti vaatimalla terapeutilta esimerkiksi vuokraa koulussa annettavasta terapiasta. Vuokran vaatiminen osoittaa kuitenkin, ettei terapeutin roolia kuntoutujan arkiympäristöön osallistuvana toimijana aina ymmärretä. Erityisesti yksityisillä terapeuteilla on omiakin Kelan kilpailuttamia toimitiloja, jossa kuntoutusta voitaisiin järjestää, jos se on vain lapsen kuntoutuksen kannalta tarkoituksenmukaista. Arkiympäristöön viety kuntoutus tapahtuu aina erillisen Kelan harkinnan ja lapsen edun punninnan jälkeen. Osassa kouluista käsitetään, että koulu olisi vain terapeutille kätevä ja maksuton terapian antopaikka: tämä ei pidä paikkaansa, koulu on valikoitu paikaksi vain, koska se on lapsen edun mukainen paikka, kyse ei ole siis terapeutin edusta.

Yhteistyöstä olisi syytä säätää erillisellä selkeällä pykälällä. Nykyisellään lapsen kuntoutukseen liittyvä yhteistyö hautautuu erinäisiin lapsen perusopetusta koskeviin suunnitelmiin, jotka saatetaan laiminlyödä joko kokonaan tai osittain.

Kuntoutusyrittäjät ry:n kokemuksen mukaan lapsen kuntoutumisen saatavuutta koskevat ongelmat ovat pienempiä varhaiskasvatuksen puolella. Tästä syystä perusopetuslaki voisi ottaa mallia varhaiskasvatustuksen 7 §:stä ja erityisesti sen kahdesta ensimmäisestä momentista, jotka ohessa:

"7 §

Monialainen yhteistyö ja kehittäminen

Kunnan on varhaiskasvatusta järjestäessään toimittava yhteistyössä opetuksesta, liikunnasta ja kulttuurista, lastensuojelusta ja muusta sosiaalihuollosta, neuvolatoiminnasta ja muusta terveydenhuollosta vastaavien sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa.

Lapsen oikeuteen saada kehityksensä ja hyvinvointinsa tueksi sosiaali- ja terveydenhuollon tukitoimia ja palveluja sovelletaan sosiaalihuoltolakia (1301/2014), vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annettua lakia (380/1987), kehitysvammaisten erityishuollosta annettua lakia (519/1977) ja terveydenhuoltolakia (1326/2010) sekä mitä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista muualla laissa säädetään. Varhaiskasvatuksen järjestäjän ja tuottajan on tarpeen mukaan toimittava yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollosta vastaavien tahojen kanssa lapsen tarvitseman tuen ja palvelujen kokonaisuuden arvioimiseksi, suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi. Yhteydenotosta sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi säädetään sosiaalihuoltolain 35 §:ssä."

Lakipykälässä tulisi "varhaiskasvatuksen järjestäjä" korvata perusopetuksen järjestäjällä. Muuten asiasisältö olisi perusopetuslakiinkin soveltuva.

Saarinen Juhani
Suomen Kuntoutusyritykset ry